

Hauber György:

SDG célok és a pénzmosás kapcsolata¹

Ahogy a fenntarthatóságról szóló viták egyre inkább a vállalati világ középpontjába kerülnek, úgy eljött az ideje annak is, hogy a pénzmosás ellen küzdő szakemberek a környezeti, társadalmi és kormányzati (ESG) célok szemszögéből vizsgálják felül mindennapi feladataikat, hogy ne csak bekapcsolódhassanak az újjáéledő mozgalomba, de képesek legyenek azt előmozdítani is. A fenntartható gondolkodásmód beépítésének fontosságát az üzleti életbe sokan sokféleképpen megfogalmazták már. Paul Polman sz Unilever korábbi vezérigazgatója szerint a vállalkozások nem lehetnek sikeresek egy olyan társadalomban, amely kudarcot vall.

Kezdjük azzal, hogy a "fenntarthatóság" fogalmának meghatározása fontos e vita szempontjából, és bár kissé eltérő, ebben az összefüggésben a saját szükségleteink kielégítését jelenti:

"...anélkül, hogy" veszélyeztetve a jövő nemzedékek képességét arra, hogy kielégítsék saját szükségleteiket."

Ezzel szemben az ESG rövidítés, bár néha felcserélhető a fenntarthatóság kifejezéssel, inkább

a fejlődés biztosítását szolgáló keretrendszer létrehozására összpontosít. Azt a három fontos

területet vázolja fel, amelyek szerves részét képezik annak biztosításának, hogy a jövő

¹ „A TKP2021-NVA-18 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzetközi Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021 pályázati program finanszírozásában valósult meg.”

nemzedékek ilyen, fent leírt veszélyeztetése ne következhesse be. Az ESG egyes területeinek további lebontása érdekében az egyes területeket hagyományosan csoportosítják, ahogyan az alábbiakban látható.

Az **E (környezetvédelmi)**: energiahatékonyság, üvegházhatású gázok kibocsátása, szénlábnyom, az erdők és a vizek életének megőrzése, vegyszerhasználat stb.

Az **S (szociális)**: olyan tényezőkre vonatkozó megfontolások, mint a munkaerő-vándorlás, a

munkavállalók jogai, a munkavállalókkal való bánásmód, a tisztességes bérezés, az emberi jogok tiszteletben tartása egy országban/vállalatnál, a nemek sokfélesége, a munkavállalók

egészsége és biztonsága, a társadalomra gyakorolt társadalmi hatás stb.

A **G (governance)**: korrupció, a cég vezetése, az igazgatótanács tagjai és a vállalat vezetői,

peres ügyek kockázata, kockázatkezelés, történelmi konfliktusok és a vállalatok képessége ezek kezelésére és megoldására stb. Tudományos tanulmányok kimutatták, hogy az erős környezeti és társadalmi normák a jó irányítási struktúrából erednek, ezért nagy jelentőséggel

bír.

Mérhető-e?

A fenntarthatósági fronton elért előrehaladás értékelése vagy akár feltérképezése az ESG terén.

Mindezidáig a fő iránymutatás ezen a téren az ENSZ 2015-ben elfogadott 17 fenntartható fejlődési célja volt.

Az SDG-k az ENSZ által 2000-ben elfogadott és 2015-ben megszűnt nyolc millenniumi fejlesztési célra épülnek. Az SDG-eket egy mindenki számára jobb és fenntarthatóbb jövő elérésének tervezeteként népszerűsítik, mivel a szegénység, az egyenlőtlenség, az éghajlatváltozás, a környezetromlás, valamint a béke és az igazságosság kérdéseinek széles körével foglalkoznak.

Bár ezeket a célokat és a hozzájuk tartozó célkitűzéseket sok vállalat már magáévá tette, alkalmazásuk még mindig nagyrészt önkéntes, és végrehajtásuk nehezen értékelhető. Részben ezek a kihívások ösztönöztek számos vezető vezérigazgatót arra, hogy a végrehajtásra és értékelésre szólítson fel. Ezt a felhívást a Világgazdasági Fórum (WEF) az érdekelt felek tőkéjének mérésével kapcsolatos munkájával követte, hogy lehetővé tegye a fenntartható értékteremtés egységesebb mérőszámainak és következetesebb jelentésének kialakítását. (<https://www.acamstoday.org/sustainability-converging-aml-and-esg/>)

2015 szeptemberében az ENSZ 193 tagállama New York-ban egy ENSZ-csúcstalálkozón elkötelezte magát amellett, hogy véget vetnek a szegénységnek, megküzdnek a klímaváltozással és harcolnak az igazságtalanság ellen. Ezért a csúcstalálkozón egyhangúan fogadták el azt a történelmi, új globális fejlődési programot, amely 2030-ig a szegénység felszámolását és a fenntartható jövő felépítését tűzi ki célul.

A 193 ország által egyhangúlag elfogadott 17 fenntartható fejlődési cél (SDG-k) a fejlődés új egyetemes mércéjét állította fel annak biztosításával, hogy senkit sem hagynak magára.

Az SDG-k mögött álló célkitűzések és indikátorok egy viszonyítási alapot jelentenek az előrehaladás sikerességének méréséhez.

A 2030-as fenntartható fejlődési keretrendszer egy jobb jövőt kínál bolygónk egészének és emberek milliárdjainak világszerte, ugyanakkor cselekvésre szólítja fel mind a fejlődő, mind a fejlett országokat, hogy véget vessenek a szegénységnek, kezeljék az egyenlőtlenségeket és megbirkózzanak a klímaváltozással 2030-ig.

A nemzeti programok és a nemzetközi együttműködés új korszakát bevezető új agenda valamennyi országot egy sor akcióra kötelez, amelyek nemcsak a szegénység alapvető okaival foglalkoznak, hanem a gazdasági növekedés és jólét fokozásával, továbbá az emberek egészségügyi, oktatási és szociális szükségleteivel miközben a környezetvédelemre is koncentrálnak. ("The 17 Goals," *United Nations*, <https://sdgs.un.org/goals>)

A dokumentumban megfogalmazott 17 fenntartható fejlődési célhoz (Sustainable Development Goals – SDGs) 169 alcélt társítottak, amihez a mai állás szerint 231 indikátort rendeltek, hogy ezek mutassák az egyes országok, illetve a világ közeledését a meghatározott célokhoz. Az indikátorok fejlesztésében 2020-ban érkezett el oda az ENSZ, hogy már minden mutatónak van kidolgozott módszertana. Az Agenda 2030 nem kötelező érvényű ajánlás, ebből következően az országok, országcsoportok a célok teljesülését más, a saját országukat, régiójukat jobban leíró, relevánsabb mérőszámokkal is mérhetik. Általános probléma az SDG-indikátorokkal, hogy jelentős részük – érthető módon – továbbra is a fejlődő országok súlyos problémáira fókuszál. Ugyanakkor szükség van a fejlett országok jelentős előrelépésére is ahhoz, hogy a fenntartható fejlődés megvalósulhasson. Ennek a megoldására is megfelelő az ország- vagy régióspecifikus indikátorkészlet. Szakpolitikai és tudományos elemzések tárgya világszerte, hogy miképpen hat az egyes alcélok teljesülése más alcélokra. Számos esetben együtt mozognak, vagyis az egyikben elért pozitív eredmény a másikban is automatikusan generálja azt, más vonatkozásban pedig éppen távolít a céltól (pl. a megújuló energiaforrás

használatát elősegítő energiaültetvények az energiaforrásokban a váltást javíthatják, ugyanakkor a területfoglalás miatt az élelmezési problémákat mélyíthetik). Cél, hogy ezeket a szinergiákat minél jobban kihasználják az országok, a járulékos negatív hatásokat viszont mérsékeljék. További kiemelt kutatási területek, hogy milyen mélységű bontásokra van szükség az egyes indikátoroknál (pl. nemek, korcsoportok, területi bontás), hogyan lehet a mérésbe bevonni az ún. Big Data-forrásokat – vagyis nagy tömegben keletkező feldolgozatlan adatokat -, illetve, hogy a legújabb térinformatikai vívmányok (pl. műholdas felvételek) mennyiben tudnák a megfigyelést hatékonyan elősegíteni.

<https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2022/sdg>

Forrás: <https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2022/>

Az ENSZ Global Compact (UNGC) (a továbbiakban: ENSZ Globális Megállapodás vagy Globális Megállapodás) az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) korábbi főtitkárának, Kofi Annan 1999-es beszédén alapuló politikaként indult. A Globális Megállapodás azóta a "világ legnagyobb vállalati fenntarthatósági kezdeményezése", amelyet 160 országban több mint 9500 vállalat és 3000 nem üzleti szereplő írt alá (UN Global Compact, 2018). A Globális Megállapodás bevezetése óta a vállalati társadalmi felelősségvállalás (a továbbiakban: CSR) globális szinten lendületet vett, és ezzel fokozta a globális etikus üzleti normák iránti igényt. A Globális Megállapodás magját a tíz alapelv alkotja, amelyek az emberi jogokra, a munkajogokra, a környezettel való törődésre és a korrupcióra összpontosítanak. Az elvek a kormányok által az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában (1948), a Riói Nyilatkozatban a környezetről és a fejlődésről (1992), a

Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Alapelvek és munkahelyi jogok (1998), valamint az ENSZ korrupcióellenes egyezményében (2003) vállalt kötelezettségekből származnak.

SDG és a pénzmosás kapcsolata

Annak biztosítása érdekében, hogy a kormányok a polgáraik érdekében járjanak el, valamint az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak megvalósítása érdekében a kormányoknak és a közszféra szervezeteinek hatékonyan meg kell akadályozniuk a különböző szervezeti patológiákat, ***amelyekben a pénzmosás nagyon fontos szerepet játszik.*** A pénzmosás torzítja a gazdasági tevékenységek hatékony és eredményes működését, és katalizátorként szolgál más típusú bűncselekményekhez, többek között a korrupcióhoz, a csaláshoz, a kábítószer-kereskedelemhez és a terrorizmushoz. A pénzmosás csökkenti az átláthatóságot, az elszámoltathatóságot és az integritást, amelyek a jó kormányzás alapvető értékei, és a közvélemény bizalmatlanságát kelti, ami negatívan befolyásolja a piacokat és az innováció fejlődését. A pénzmosás elemzése azt mutatta, hogy annak mértéke hosszú távon nem csökken. A pénzmosás továbbra is megbénítja a gazdaságokat, torzítja a nemzetközi pénzügyeket, és világszerte kárt okoz a polgároknak. Bár a pénzmosás globális gazdasági hatásának, becslésének pontosságát számos okból - például a banktitok miatt - nem lehet garantálni, a pénzmosási tranzakciók nagyságrendje a becslések szerint a globális GDP 2- 5 százalékát teszi ki. A bűnözők, például a kábítószer-kereskedők már 2009-ben is mintegy 1,6 billió dollárt, azaz a globális GDP 2,7 százalékát moshatták tisztára. A pénzmosás mértékét a Panama-iratok ügyének segítségével is be lehet mutatni. Több mint 1,2 milliárd dollárt gyűjtöttek össze a kormányok világszerte a 2016-os vizsgálat, a Panama-iratok után.

A pénzmosás elleni küzdelem jelentősége a fenntarthatóság szempontjából

A kutatók (pl. Holmberg, Reed és Harris) által javasolt fenntarthatósági koncepció a fejlődés három alapvető aspektusából áll: gazdasági, környezeti és társadalmi. Általánosítható, hogy gazdaságilag fenntartható rendszerről akkor beszélhetünk, ha a javak és szolgáltatások folyamatos termelése a kormányzat és a külső adósság kezelhető szintjének fenntartásával jár. Ez azt is jelenti, hogy el kell kerülni a mezőgazdasági vagy ipari termelést károsító szélsőséges ágazati egyensúlytalanságokat. A környezeti szempontból fenntartható rendszerhez stabil erőforrásbázis kialakítása szükséges. A nem megújuló erőforrások kimerülése olyan mértékben valósul meg, amilyen mértékben a megfelelő helyettesítő anyagokba történő beruházás történik. Ez a környezet felhasználásának többdimenziós megközelítését jelenti. Például a biológiai sokféleség, a légköri stabilitás és más ökoszisztémafunkciók fenntartása. A társadalmilag fenntartható rendszer igazságos elosztást és esélyegyenlőséget jelent. Ez többek között magában foglalja a szociális szolgáltatások megfelelő biztosítását, beleértve az egészségügyet és az

oktatást, a nemek közötti egyenlőséget, valamint a politikai elszámoltathatóságot és részvételt. A fenntarthatóság fogalma többretegű, és olyan összetett társadalmi és gazdasági jelenségekre is alkalmazható, mint a hatalmi struktúra, az oktatás minősége és a társadalmi innovációk. Emellett fontosnak tűnik, hogy a fenntarthatóságot különböző, részletes, társadalmi és gazdasági problémák megoldására szolgáló megközelítésként alkalmazzák. A városi szegénység vagy az érdekelt felek bevonása és felelőssége, de a pénzmosás elleni modell is példaként szolgálhat erre. Egy ilyen megközelítés megvalósításához szükség van a fenntartható modell intézményi szinten támogatott nemzetközi platformjának létrehozására. Az Egyesült Államok fejlesztési céljai esélyesek arra, hogy megfeleljenek ezeknek a kritériumoknak. A fenntarthatóság makrostruktúrák általi megvalósításának folyamatában fontos szerepet játszik a metakormányzás. A "metakormányzás" kifejezés alatt a decentralizált kormányzási folyamatok irányításának folyamatát vagy egyszerűbben a "kormányzás kormányzását" értjük. Harris találóan jegyzi meg, hogy a gazdasági fenntarthatóság megköveteli, hogy a gazdasági termelést lehetővé tevő különböző tőkefajtákat fenn kell tartani és fejleszteni kell. Ez azt jelenti, hogy a gyártott és természeti tőkét ki kell egészíteni az emberi és társadalmi tőkével. Elengedhetetlen, hogy mind a négy tőke hosszú távon fennmaradjon. Ökológiai szempontból mind az emberi népesség, mind a teljes erőforrásigény mértékét korlátozni kell. Ezt a posztulátumot azonban nehéz teljesíteni. Kína, India vagy Brazília gazdasági fejlődési feltételei között, ahol a teljes népesség meghaladja a 2 milliárd főt, nagyon nehéz korlátozni az erőforrás-fogyasztást. Az alternatív energiaforrások előállítási és felhasználási költségeinek csökkentése csökkenteni fogja a nem megújuló erőforrások iránti keresletet. Ennek a célnak az elérése reális, de a gyorsan növekvő világnépesség élelmiszer-szükségletének kielégítése továbbra is megoldatlan probléma. Az ENSZ 2015-ben elfogadott fenntartható fejlődési céljai (SDG-k) a leglényegesebb és legújabb kísérlet arra, hogy globális megállapodást érjenek el 17 olyan fontos kérdésben, amelyek minden országot, gazdaságukat és társadalmukat érintik. Az éghajlatvédelem, a szegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentése, az oktatás fejlesztése, a GDP igazságosabb elosztása, a természeti erőforrások védelme a jövő nemzedékek számára, az innováció, valamint a tisztességes kormányzás eszméjének megvalósítása a közéletben olyan célok, amelyek bolygónk minden lakosának javát szolgálnák. E célok megvalósítása jelentős pénzügyi források különböző célokra történő elkülönítését igényli. A célok megvalósítása sok esetben túlzott kiadásokkal járhat, és államháztartási hiányhoz vagy akár államadóssághoz is vezethet. Az adóterhek növekedése ahhoz vezethet, hogy a hazai gazdaságok kevésbé vonzó befektetési lehetőséggé válnak. A kiegyensúlyozatlan államháztartás megnehezíti az állam és gazdasága innováció koncepciójának megvalósítását, ami szükségesnek tűnik az SDG-k hatékony megvalósításához. Az SDG-k megvalósítását fenyegető potenciális veszélyek elemzése hangsúlyozza, hogy olyan megoldásokat kell keresni, amelyek

lehetővé teszik a kormány számára, hogy növelje bevételeit anélkül, hogy adókat kellene emelnie vagy a szociális kiváltságokat korlátoznia kellene. Azt is érdemes kiemelni, hogy a kiadások csökkentése nem segíti az SDG-k innovatív megoldásainak megvalósítását. Bár a költségvetési egyensúly elérhető, egy ilyen politika költségei óriásiak. Ez az innovációkon alapuló együttműködés globális láncolatában a versenyképesség elvesztésével járhat. A kormányok az együttműködés és a verseny láncolatában elfoglalt pozíciójukat a pénzügyi bűnözés mértékének felszámolásával tarthatják meg, így kiküszöbölve azokat a helyzeteket, amikor a pénzügyi források az állami költségvetés és az SDG-k megvalósításának támogatása helyett a pénzmosást alkalmazó bűnözők számláira kerülnek. A pénzmosás "e bűncselekményből származó jövedelmek feldolgozása illegális eredetük leplezése érdekében. Ez a folyamat kritikus jelentőségű, mivel lehetővé teszi a bűnöző számára, hogy ezeket a nyereségeket a forrásuk veszélyeztetése nélkül élvezze", vagy "az a módszer, amellyel a bűnözők leplezik vagyonuk illegális eredetét és védik vagyonalapjukat, hogy elkerüljék a bűnüldöző szervek gyanúját és megakadályozzák, hogy terhelő bizonyítékok nyomát hagyják", vagy az a folyamat, amelynek révén a bűnözők látszólag törvényes eredetűvé teszik az illegális tevékenységekből származó bevételeket. A szakirodalom áttekintése azt mutatja, hogy a pénzmosás különböző szerzők által javasolt meghatározásai nem különböznek a Pénzügyi Akció Munkacsoport (FATF), az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala, valamint a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni intézkedések értékelésével foglalkozó szakértői bizottság által javasolt meghatározásoktól.

Bármelyik pénzmosás definíciót is használjuk, ez a folyamat a célja alapján érthető meg. A pénzmosás célja a bűnözők által szerzett illegális pénzeszközök lefoglalásának vagy elkobzásának kockázatának csökkentése vagy kiküszöbölése. A pénzmosás veszélyét hangsúlyozza De Koker és Turkington, valamint Panibratov és Michailova. ***A pénzmosás a szervezeti patológiák egyik alapvető típusa, amely az államra, a bankrendszerre, az egyes vállalkozásokra és az egyénekre gyakorolt hatásainak prizmáján keresztül szemlélhető. A pénzmosás több okból is veszélyes az államok és gazdaságaik stabilitására. Először is, megzavarhatja egy ország bankrendszerét, amely nagymértékben támaszkodik a bizalomra. Másodszor, negatív hatással lehet egy ország monetáris politikájára, beleértve a költségvetési egyensúlyt is. Harmadszor, negatívan befolyásolhatja egy ország pénzügyi piacainak kiszámíthatóságát a közbizalom aláásával.*** Az új intézményi közgazdaságtan híveinek szemszögéből megfogalmazható az az általánosítás, hogy a pénzmosás megzavarja az intézményi rendet. A pénzmosás katalizálja más szervezeti patológiák, valamint a vállalati imázsra és a közbizalomra gyakorolt hatásokat. Ez más patológiák meglétének is lehet a következménye. ***Ezért a pénzmosást nem szabad a korrupciótól, a csalástól vagy az árnyékgazdaságtól elszigetelten***

elemezni. A bűnözőknek - legyen szó akár kábítószer-kereskedőkről, vállalati sikkasztókról vagy korrupt köztisztviselőkről - két okból van szükségük pénzmosásra. Az illegális tevékenységek során megszerzett pénz a bűncselekményük bizonyítékát képezi, és maga a pénz sérülékeny a lefoglalással szemben, ezért védeni kell. A pénzmosás elleni rendszer megerősítésére irányuló intézkedéseknek ezért folyamatosan növelniük kell a közszervezetek által elkövetett pénzmosás leleplezésének kockázatát. A pénzmosás költségeinek növekedése miatt ez a gyakorlat kevésbé lesz jövedelmező a szervezett bűnözésből hasznot húzó személyek számára. A pénzmosás, amelynek célja az illegális tevékenységekből származó tételek valós értékének megadása, olyan technikák alkalmazásával történik, mint a "strukturálás", a "smurfing" vagy a "keverés". A nagy összegű pénzügyi tranzakciók kisebb összegekre való feldarabolása a pénzmosás felderítésének elkerülését célozza. Ez az eljárás ("strukturálás") több szervezeten keresztül is megvalósítható ("smurfing"), ami tovább nehezíti a pénzmosás felismerését. A "strukturálás" és a "szmurfing" felhasználható az elhelyezés során, amely a pénzmosási folyamat első szakasza, és célja az illegális pénzeszközök pénzügyi rendszerbe történő elhelyezése. A pénzmosás második, rétegzésnek nevezett szakasza azután következik be, hogy az illegális pénzeszközök bekerültek a pénzügyi rendszerbe. Ennek a szakasznak a célja, hogy az illegális nyereséget elválassza a bűnös forrástól. A pénzeszközök átutalása történhet csekken, átutalási utalványon vagy bemutatóra szóló kötvényen keresztül, vagy elektronikus úton, különböző bankoknál vezetett más számlákra. A harmadik, integrációnak nevezett szakasz a pénzeszközöknek a legális gazdaságba való integrálását jelenti. ***Ez eszközök, például ingatlanok vagy más luxuscikkek vásárlásával, vagy "keveréssel" valósul meg, ami azt jelenti, hogy illegális pénzeszközöket biztosítanak legális vállalkozások számára azáltal, hogy ezeket a pénzeszközöket legális jövedelmekkel keverik. Ebben a szakaszban számviteli csalásra van szükség.***

A közelmúltban végzett kutatások hangsúlyozzák, hogy a különböző vállalatoknak aktívan és hatékonyan részt kell venniük a pénzmosás elleni küzdelemben, és ezáltal támogatniuk kell a pénzügyi hírszerző egységeket (FIU) ebben a küzdelemben. A kutatások továbbá kiemelik, hogy a korrupció és a pénzmosás elleni erőfeszítéseket össze kell kapcsolni a siker érdekében. A társadalmi-gazdasági rendszerben működő különféle szervezetek és a pénzmosás elleni rendszert létrehozó szervezetek (pénzmosás elleni szervezetek, (AMLO)) működését teljesítménymérésnek és értékelésnek kell alávetni annak tekintetében, hogy mennyire hatékonyan látják el feladataikat. A legfőbb ellenőrzési intézmények (ÁSZ) az állami struktúrákban való elhelyezésük (az állam végrehajtó hatalmi ágától való függetlenségük) miatt képesek a pénzmosás elleni rendszer egészének működését átfogóan, függetlenül értékelni. A pénzmosás elleni küzdelem eredményeiről a parlament

számára nyújtott tömör és pontos információk segítik a jogalkotó döntéshozókat a hatékony pénzmosás elleni rendszer létrehozását lehetővé tevő törvények megfogalmazásában

A legújabb kutatások hangsúlyozzák, hogy a nem pénzügyi vállalatoknak is részt kell venniük a pénzmosás elleni küzdelemben. A jelenlegi szabályozás elsősorban a pénzügyi szektor felelősségére összpontosít, hogy a pénzmosók felkutatásának és elfogásának terheit levegye (ahogyan azt a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló 4. és 5. uniós irányelv (a továbbiakban: 4AMLD és 5AMLD) látja). Ezzel a megközelítéssel az a probléma, hogy a pénzügyi vállalatok nem képesek minden gyanús tranzakciót felderíteni, ezért a pénzmosók elleni küzdelemben való részvételhez a nem pénzügyi vállalatok segítségére van szükségük. A legújabb kutatások által kiemelt egyik megközelítés a CSR-szabályozás vagy a CSR-szabályozással egyenértékű nemzetközi szabványok alkalmazása, ahol a vállalatokat arra ösztönzik, hogy a pénzmosás elleni küzdelem szerepeljen a társadalmi felelősségvállalási stratégiájukban, ami segíti a pénzügyi szektort a pénzmosás elleni küzdelem szempontjából releváns információk gyűjtésében (Rose, 2019). E dokumentum célja annak elemzése, hogy a pénzmosás összhangban van-e a Globális Megállapodással, és hogy milyen lehetséges hatásokat okozna, ha bevezetnék. Bár az ENSZ 2003-as Korrupcióellenes Egyezménye a pénzmosást célozza, az egyezmény pénzmosási hatályából nagyon kevés került át a Globális Megállapodásba (Blair, 2017). E dokumentum szempontjából különösen érdekes a Globális Megállapodás 10. elve a korrupcióellenes küzdelemmel és a pénzmosás elleni küzdelemmel kapcsolatban. Mindazonáltal a Globális Tömörülés fennmaradó kilenc alapelvét is elemzi a szakirodalom témacsoportonként, keresve az ezek és a pénzmosás elleni küzdelem közötti összefüggéseket. A dokumentum felépítése a következő:

1. A pénzmosás elleni küzdelem és a Globális Megállapodás elvei közötti összefüggés elemzése, hogy megállapítható legyen, hogy a pénzmosás elleni küzdelem egyáltalán beépíthető-e a Globális Megállapodásba
2. A pénzmosás elleni küzdelem és a Globális Megállapodás elvei közötti összefüggés elemzése, hogy megállapítható legyen, hogy a pénzmosás elleni küzdelem beépítése várhatóan pozitív vagy negatív hatással lesz-e a Globális Megállapodás jelenlegi elveire
3. A pénzmosás elleni küzdelem jelentőségének és az EU jelenlegi szabályozási súlypontjának rövid ismertetése, annak megállapítása érdekében, hogy van-e szükség intézkedésre
4. pénzmosás elleni küzdelemnek a Globális Megállapodásba történő bevezetésének lehetőségeiről és akadályairól szóló vita, valamint annak lehetséges magyarázata, hogy miért nem szerepel a jelenlegi elvekben

5. Az elemzések és viták következtetéseinek bemutatása.

Az ENSZ Globális Megállapodás meghatározása és célja (ahogy ezt korábban említettük) 1999-ben Kofi Annan, az ENSZ főtitkára felszólalt a davosi Világgazdasági Fórumon. Annan a Globális Megállapodás lényegét a javaslatával emelte ki, hogy "Önök, a Davosban összegyűlt üzleti vezetők és mi, az Egyesült Nemzetek Szervezete, kezdeményezzük a közös értékek és elvek globális megállapodását, amely emberi arcot adnak a globális piacnak" (Egyesült Nemzetek Szervezete, 1999). A közös értékek és elvek kódexének megalkotása céljából Annan és egy csoport üzleti vezető megalkotta az ENSZ Globális Megállapodás ma már 10 alapelveinek alapjait. Az elvek az emberi jogokra, a munkajogokra, a környezetvédelemre és a korrupció elleni küzdelemre összpontosítanak, és arra töreksenek, hogy a magánszektor az ENSZ-szel és más érintettekkel együttműködve (Kell, 2012) bevonják ezen elvek betartásába (Williams, 2004).

Kritika érte a Globális Megállapodás ellenőrzésének és általános hitelességének hiányát (Sethi & Schepers, 2014). Ennek oka, hogy nem tartalmazza a szükséges mechanizmusokat ahhoz, hogy az alapelvekben meghatározott célok tekintetében hatékony eredményt érjen el, és hogy a vállalatok jelenlegi növekedése csak felhívja a koncepciót azzal, hogy az ENSZ nevében gazdagodnak. Ahhoz, hogy megértsük, mi is a Globális Megállapodás, meg kell világítani, mi nem az. A Globális Megállapodás nem egy megfelelően alapuló szabályozási keret, amely a vállalati magatartást felügyelet és szankciók révén méri (Rasche, 2009). Ez egy hosszú távú proaktív tanulási hálózat, ahol a vállalatok megoszthatják egymással a 10 alapelv megvalósításának legjobb gyakorlatait. A cél a globális piac arcáról és ideológiájáról szóló konszenzus kialakítása. A projekt még nem tart két évtizede, de folyamatosan fejlődik. Az egyik ilyen evolúciós előrelépés lehet a 11. elv bevezetése. Annak érdekében, hogy lássuk, hogy a pénzmosás elleni küzdelem összeegyeztethető-e a Globális Megállapodás lényegével, a következő részben a pénzmosás elleni küzdelem fogalmi magját ismertetjük.

A pénzmosás elleni küzdelem meghatározása és célja

A pénzmosás globális meghatározása először a 2000. évi, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni ENSZegyezmény (a továbbiakban: Palermói Egyezmény) 6. cikkében jelent meg, amely kibővítette a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme elleni ENSZ-egyezmény (a továbbiakban: Bécsi Egyezmény) megközelítését azzal, hogy nem csak a kábítószerrel kapcsolatos tevékenységekre, hanem valamennyi súlyos bűncselekményre kiterjedt. A Palermói Egyezmény 6. cikke "A bűncselekményből származó jövedelmek tisztára mosásának büntetőjogi szankcionálása" címmel a következőket mondja ki: "Minden ország a belső jogának alapelveivel összhangban elfogadja azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, amelyek szükségesek lehetnek ahhoz, hogy szándékos elkövetés esetén bűncselekménynek minősüljön: vagyon átalakítása vagy átruházása annak tudatában, hogy az ilyen vagyon bűncselekményből származó jövedelem, azzal a céllal,

hogyan elrejtse vagy leplezze a vagyon jogellenes eredetét, vagy hogy segítse az alapbűncselekmény elkövetésében részt vevő bármely személyt abban, hogy cselekedetének jogi következményei alól kibújjon. A vagyon valódi jellegének, forrásának, helyének, elhelyezkedésének, elidegenítésének, mozgásának vagy tulajdonjogának, illetve a vagyonhoz fűződő jogoknak az elrejtése vagy elrejtése annak tudatában, hogy az ilyen vagyon bűncselekményből származó jövedelem. Jogrendszerének alapfogalmaira figyelemmel; vagyon megszerzése, birtoklása vagy felhasználása annak tudatában, hogy az átvétel időpontjában az ilyen vagyon bűncselekményből származó jövedelem a megállapított bűncselekmények bármelyikének elkövetésében való részvétel, az arra irányuló összeesküvés, az elkövetés kísérlete, valamint a bűnsegély, a bűnpártolás és a tanácsadás. Amint a fenti meghatározásból látható, a pénzmosás két fő jellemzőből áll: a jogellenesség és az eltitkolás az alapvető jellemzője. A jogellenesség a tisztára mosott jövedelmek eredetére utal, míg az elrejtés az átutalás nemzeti vagy nemzetközi hatóságok elől történő elrejtésére utal. A pénzmosás példái lehetnek például az emberkereskedelemből, kábítószer-kereskedelemből, korrupcióból, vagy megvesztegetésből származó nyereségek, vagy bevételek. A pénzmosás elleni küzdelemmel kapcsolatos erőfeszítések szempontjából fontos terület az a hatás, amelynek a társadalom ellent akar mondani. Először is, **a pénzmosás felhívja a törvényes pénzügyi rendszert, mivel a tisztára mosott bevételek újbóli befektetése és vásárlása aláássa a törvényes pénzügyeket, és idővel a törvényes rendszer nagyobb részét veszi át.** Ez okozza a második problémát, vagyis az illegális ügyek támogatását, amely aláássa a legális társadalmat, és ehelyett a feketegazdaságot és annak a legális gazdasági piacokat és társadalmat szennyező hatásait támogatja (Masciandaro, 1999) (Rose, 2019:1). Ez a hatás nemcsak a gazdaságra, hanem a társadalomra is negatív externáliaként jelentkezik. Következésképpen a pénzmosás elleni erőfeszítések és a szabályozás célja ennek az externália-problémának a csökkentése és az illegális vállalkozások jövedelmezőségének minimalizálása. A pénzmosás elleni küzdelemmel kapcsolatos nemzetközi erőfeszítések nagy része - például az Európai Unió és a FATF (Pénzügyi Akció Munkacsoport) által - a magánszektorra és különösen a pénzügyi szektorra összpontosít, hogy aktívan részt vegyen, és legyen a legális pénzügyi rendszer védelmének elsődleges kapuőre. Ez azért bizonyult szükségesnek, mert a hatóságok és a pénzmosók között túlzottan aszimmetrikus az információ. A Palermói Egyezmény által tagjaihoz intézett követelés ezért a pénzügyi szektor nemzetközi és európai szereplőinek címzett, azonos meghatározáson alapuló szabályozást eredményezett. Következésképpen a felelősség megoszlik a hatóságok és a pénzügyi magánvállalkozások között.

Kompatibilitás

Az ENSZ Globális Megállapodás és a pénzmosás elleni küzdelem céljainak fenti két leírásából levonható néhány következtetés a kettő összeegyeztethetőségére vonatkozóan.

Mindkét törekvés a társadalmat érintő negatív externális problémák csökkentésére irányul. Az ENSZ Globális Megállapodásának hatóköre természetesen sokkal szélesebb, mint a pénzmosás elleni küzdelemé, mivel három nagy alappillérként a munkaügyi, emberi jogi és környezetvédelmi kérdéseket foglalja magában, míg a pénzmosás elleni küzdelem az illegális eredetű bevételek törvényes pénzügyi rendszerbe történő átcsoportosítására irányul. Mindkettő azonban a törvényes társadalom fenntartására és támogatására irányuló közös erőfeszítésre összpontosít, közös határvonallal a nemzetközi jog megsértése ellen. A pénzmosók elleni fellépések és az ENSZ Globális Megállapodása közötti másik közös nevező a magánszektorra való támaszkodás. Mindkettőnek szüksége van arra, hogy a magánszektor felelősséget vállaljon és intézkedéseket tegyen az externáliákkal kapcsolatos probléma megoldására, mivel a magánszektor az a fél, amely a legközelebbi kapcsolatban áll a problémával és a legjobban ismeri azt. A magánszektorral kapcsolatban különbséget kell tenni a következő két fogalom között. A pénzügyi szektorral foglalkozó jogszabályok megkövetelik a pénzmosás elleni felelősséget, intézkedéseket és az erőfeszítések közzétételét. Hiányzik azonban a pénzmosás elleni program ösztönzése a nem pénzügyi vállalatok felé, holott azok létfontosságú szerepet játszanak a külső problémában (Rose, 2019). A korrupciós elem egy másik hasonlóság a negatív externáliák elleni küzdelemre irányuló két törekvés között. A korrupció és a pénzmosás közötti kapcsolatra a következő részben a pénzmosás és az ENSZ Globális Megállapodás elvei közötti összefüggésről lesz szó. A hasonlóság egyik kulcseleme az ENSZ 2003-as korrupcióellenes egyezménye, amelynek a pénzmosás jelentős részét képezi. A kérdés tehát az, hogy a pénzmosás miért nem került be a Globális Megállapodás elveibe a korrupcióval összefüggésben. Az indoklást nem kommentálják kifejezetten. Egy lehetséges érv lehet, hogy a korrupció volt a 10. elv, amely eredetileg nem volt része az elveknek, hanem csak később került bele, és lehet, hogy akkoriban nem volt általános nemzetközi konszenzus arról, hogy a pénzmosást globális externáliaként a Globális Megállapodásba kell foglalni. A nemzetközi fejlemények miatt azonban a pénzmosás szerepeltetésének relevanciájával e dokumentum negyedik és ötödik szakasza foglalkozik majd. Összességében úgy tűnik, hogy a pénzmosás elleni rendszer megfelel az ENSZ Globális Megállapodás célkitűzésének. Különösen, ha arra az elemre összpontosítunk, hogy a pénzmosás elleni küzdelem nem csupán a pénzügyi rendszer védelmét, hanem valójában a rendszer legitimitását is szolgálja. Ezen túlmenően célja az illegális üzleti tevékenység jövedelmezőségének csökkentése, amely sok esetben az emberi és munkajogok elveit sértő vállalkozásokat is magában foglal.

A pénzmosás elleni küzdelem és az ENSZ Globális Megállapodás elvei közötti összefüggés

Az előző szakasz felvázolta az ENSZ Globális Megállapodás célja és a pénzmosás elleni erőfeszítések célja közötti összeegyeztethetőséget. Ez a szakasz a pénzmosás és a Globális Megállapodás tíz alapelve közötti kapcsolatra összpontosít, hogy elemezze és kiemelje a törekvések közötti lehetséges összefüggéseket. Ezt azzal indokoljuk, hogy ha a pénzmosás jelentős mértékben korrelál a Globális Megállapodás tíz alapelvével, akkor azzal lehet érvelni, hogy a pénzmosás elleni küzdelemnek hangsúlyosabb formában, azaz önálló elvként kellene az alapelvek részét képeznie. Az első fókuszban lévő összefüggés a pénzmosás és a korrupció közötti összefüggés, mivel mindkettő ugyanabban az egyezményben szerepel, és lényegüket tekintve szorosan összefüggnek egymással. A második részben a többi kilenc alapelvet vizsgáljuk meg.

Korrupció vs. pénzmosás

Az SDG célok megvalósulásának egyik feltétele, hogy az adott országban a korrupció szintje alacsony. Így érdemes megvizsgálnunk a korrupció és pénzmosás kapcsolatát is. Ezen bűncselekmények elleni hatékonyabb védekezés felgyorsíthatja az SDG célok megvalósulásának folyamatát. A Global Compact és a

Transparency International 2009-es, a korrupció elleni 10. elvről szóló jelentési útmutatója (a továbbiakban: Korrupciós útmutató jelentés) egyértelműen megállapítja, hogy a korrupciót nehéz olyan jogi definícióval meghatározni, amely minden lehetséges bűncselekményt felölel. Továbbá az ENSZ a korrupció elleni ENSZegyezményben a korrupcióra vonatkozó minimumkövetelményeket határozta meg azáltal, hogy a következőket bűncselekménynek minősítette: "köztisztviselők megvesztegetése; sikkasztás, befolyással való üzérkedés, tisztsséggel való visszaélés és tiltott meggazdagodás köztisztviselők által; valamint a magánszektorban elkövetett megvesztegetés és sikkasztás. valamint pénzmosás és az igazságszolgáltatás akadályozása". A Korrupcióellenes Egyezmény kapcsán a korrupcióról szóló iránymutatásról szóló jelentés csak kétszer említi a pénzmosást, amikor azt állítja, hogy a pénzmosás az egyezmény fontos részét képezi, de valójában csak a korrupció egyik alelemeként jelenik meg. Ezért fontos megérteni, hogy a pénzmosás a korrupció része-e, vagy fordítva. Ha a pénzmosás a korrupció egy sajátos formája, akkor logikusan következik, hogy csak a sajátos korrupciós esetek tartalmazzák a pénzmosást. Ilyen lehet például egy hatalmon lévő személy, aki illegális bevételekből származó pénzben kap fizetséget azért, hogy olyan törvényt fogadjon el vagy változtasson meg valamit, amely az "adományozó" számára előnyt jelent. A címzett ezután a pénzt a legális pénzügyi szektorba integrálva használja fel. Úgy tűnik, hogy egy ilyen példa a korrupció elleni egyezményben szereplő pénzmosás fogalma alá tartozik, azaz egy olyan korrupciós ügylet, ahol a

pénzmosás a korrupció része. Ellenkezőleg, ha a korrupció a pénzmosás része, akkor a korrupció minden formáját pénzmosásnak kell tekinteni. Tehát nem számít, hogy a bevétel illegális forrásból származik-e, például kábítószerkereskedelemből, az a tény, hogy egy hatalmon lévő személy elfogadja a bevételt illegális ellenszolgáltatásért, a pénzmosás fogalmába fog tartozni. A közelmúltbeli kutatásokat és a nemzetközi szabályozó testületek iránymutatását tekintve úgy tűnik, hogy ez a közös felfogás (Mugarura, 2016) Ha a pénzmosás e dokumentumban korábban bemutatott meghatározását tekintjük, akkor meglehetősen nyilvánvalónak kell lennie, hogy az az érv, miszerint a korrupció a pénzmosás körébe tartozik, megállja a helyét. A pénzmosás fogalommeghatározása meglehetősen tág, és magában foglalja például az illegális tevékenységekkel kapcsolatos bármilyen vagyon átruházására irányuló kísérletet vagy szándékot, vagy akár az ahhoz való segítségnyújtást is. A fentiek alapján azt a következtetést kell levonni, hogy a korrupció a pénzmosás fogalma alá tartozik. Különösen azért, mert a pénzmosás a hatalmon lévő személyek bevonása nélkül is megtörténhet. A korreláció szempontjából tehát azt kell gondolni, hogy a korrupció nagymértékben korrelál a pénzmosással. A pénzmosás azonban korrupció nélkül is megtörténhet. A következő részben a pénzmosás és a többi kilenc alapelv közötti lehetséges összefüggéseket tárgyaljuk Az értekezés a fennmaradó kilenc alapelv három főcímére tagolódik: Emberi jogok, munka és környezetvédelem.

Az elvek és a pénzmosás elleni küzdelem közötti összefüggés

Emberi jogok Az ENSZ Globális Megállapodásának emberi jogi alapelvei két alalvból állnak. Az első alapelv kimondja, hogy "a vállalkozásoknak támogatniuk és tiszteletben kell tartaniuk a nemzetközileg kihirdetett emberi jogok védelmét", a második pedig kibővíti az első alapelvet azzal, hogy "[és]) gondoskodnak arról, hogy ne legyenek bűnrészesek az emberi jogok megsértésében". Az emberi jogi alapelvek 30 nyilatkozatot tartalmaznak, amelyek általános jogokat fogalmazzak meg, amelyekkel az embereknek rendelkezniük kell (mint például a szólásszabadság, az élethez, a szabadsághoz és az oktatáshoz való jog), valamint olyan körülményeket, amelyekben az emberek nem szenvedhetnek vagy amelyeknek nem lehetnek részesei (mint például a rabszolgaság, a kínzás és a megkülönböztetés). Ami az emberi jogok és a pénzmosás elleni küzdelem közötti összefüggést illeti, a pénzmosáshoz kapcsolódó illegális iparágak, például az emberkereskedelem, a lőfegyverek illegális előállításai és a kábítószerrel kapcsolatos tevékenységek nagy része közismerten negatív hatással van az emberi jogokra (Hendriyetty & Grewal, 2017) (Bravo, 2008) (Shah et al, 2006).

Továbbá az ENSZ Globális Megállapodása közzétett egy jelentést, amely összekapcsolja az emberi jogokat a korrupció elleni küzdelemmel, és mivel a korrupció a pénzmosás része, az ebből az összekapcsolásból származó eredményeknek számot kell vetniük a pénzmosás

elleni küzdelem és az emberi jogok között (UN Global Compact 2016). A jelentés elismeri, hogy a pénzmosás a korrupció része, de nem kapcsolja össze a korrupciót a pénzmosás részeként. A jelentés szerint azonban előnyös, ha az emberi jogok és a korrupció elleni küzdelem és a megfelelőségi programok összekapcsolódnak. Mivel a pénzmosás túlmutat a korrupción, és magában foglalja az emberkereskedelem elemeit is, egy ilyen fogalomnak érvényesnek kell lennie az emberi jogok és a pénzmosás elleni megfelelési program közötti kapcsolat megállapítására - különösen, ha a kutatások azt mutatják, hogy a pénzmosás elleni megfelelési programnak a korrupció elleni programba való bevonása költséghatékony lehet (Ai 2013). Természetesen néhány emberi jogi alapelv, például a szólásszabadsághoz való jog, nem feltétlenül áll összefüggésben a pénzmosás hatályával.

A pénzmosás elleni küzdelem legfontosabb érdekelt felei

A FATF egy kormányközi szervezet, amelyet 1989-ben hoztak létre a tagországok miniszterei. A FATF célja, hogy szabványokat állapítson meg és "elősegítse a pénzmosás, a terrorizmus finanszírozása és a nemzetközi pénzügyi rendszer integritását fenyegető egyéb kapcsolódó veszélyek elleni küzdelemre irányuló jogi, szabályozási és operatív intézkedések hatékony végrehajtását". A FATF 35 tagországból és 2 regionális szervezetből áll, amelyek a világ minden részének legjelentősebb pénzügyi központjait képviselik. A FATF megfigyelő szervezetek közé tartozik többek között az Afrikai Fejlesztési Bank, a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság, a Pénzügyi Hírszerző Egységek Egmont Csoportja, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank, az Európai Központi Bank, az Eurojust, az Europol, az Amerika-közi Fejlesztési Bank, a Nemzetközi Valutaalap (IMF), Interpol, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD), Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ), ENSZ-Kábítószer- és Bűnüldöző Hivatal (UNODC), ENSZ Terrorizmusellenes Bizottság Végrehajtó Igazgatósága (UNCTED), Világbank. Az FATF társult tagjai közé tartozik többek között az Európa Tanács pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni intézkedések értékelésével foglalkozó szakértői bizottsága (MONEYVAL). A nemzeti pénzmosás elleni rendszerek jellemzően négy fő érdekelt félből állnak. Ezek közé tartoznak a pénzügyi hírszerző egységek (FIU), az együttműködő egységek (CU), a kötelezett intézmények (OI) és a bűnüldöző szervek (LEA). A hazai FIU-k gyakran együttműködnek más országok FIU-jaival (külföldi FIU-FFIU). A hatályos nemzeti jogszabályok szerint a FIU-k a pénzügyminisztérium, a bűnüldöző intézmény vagy a központi bank részei lehetnek. Kulcsszerepet játszanak a nemzeti pénzmosás elleni rendszerekben. A FATF-szabványok szerint a FIU általában részt vesz az információk megszerzésének, gyűjtésének, feldolgozásának és elemzésének folyamatában a törvényben előírt módon.

Az ügyletekre vonatkozó információk beszerzése és az ügylet megvalósulásának elemzése

A tranzakció felfüggesztésére vagy a bankszámla zárolására irányuló eljárás lefolytatása abban az esetben, ha felmerül a gyanú, hogy egy tranzakció pénzmosással vagy terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos lehet.

A befagyasztott vagyontárgyak felszabadításáról szóló határozat meghozatala

A FIU pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás gyanúját alátámasztó dokumentáció benyújtása a megfelelő szervezeteknek. a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemre irányuló egyéb tevékenységek kezdeményezése és végrehajtása, beleértve a kötelezett intézmény személyzetének képzését a feladatkörükön belül.

Együttműködés a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel foglalkozó külföldi intézményekkel és nemzetközi szervezetekkel

A jogi követelményektől függően a FIU-t kötelezhetik arra, hogy az év végét követő meghatározott időn belül éves jelentést nyújtson be tevékenységéről a miniszterelnöknek, az elnöknek vagy a parlamentnek. A kötelezett intézmények közé tartoznak a hitelintézeti fiókok, bármely pénzügyi intézmény, bankok, elektronikuspénz-kibocsátó intézmények, pénzforgalmi intézmények, befektetési társaságok, letétkezelő bankok, brókeri tevékenységet végző jogi személyek és árutőzsdei brókerházak, szerencsejáték területén működő szervezetek, biztosítótársaságok, befektetési alapok, befektetési alapkezelő társaságok, közjegyzők, amennyiben a műveletek vagyoneértékkel való kereskedelemre vonatkoznak, ügyvédek, a hivatásukat munkaviszonyukon kívül gyakorló jogtanácsosok, a kormányzati szervek és helyi önkormányzatok számára szolgáltatásokat nyújtó ügynökségek, aktív adótanácsadók, számviteli könyvelési szolgáltatással foglalkozó szervezetek, valutaváltással foglalkozó szervezetek, aukciós házakkal, antikváriumokkal, üzleti faktoringgal, fémekkel vagy drágakövekkel/féldrágakövekkel való kereskedelemmel, bizományosi értékesítéssel vagy ingatlanközvetítéssel foglalkozó vállalkozók, alapítványok, egyesületek, olyan vállalkozók, akik készpénzben kapnak fizetést árukért, amelyek értéke eléri vagy meghaladja a jogszabályban meghatározott pénzkvótát, vagy ha egy adott termékért történő fizetés több művelet keretében történik. A bankok kulcsszerepet játszanak a modern pénzügyi rendszerben. A kutatók azonban hangsúlyozzák azt a problémát, hogy a részvényesek hajlandóak olyan kockázatos projekteket vállalni, amelyek a betétek rovására maximalizálják az értéküket, és hogy az ilyen tevékenységek hatással vannak a bankok likviditására. A bankok általában szabályokra kötelezett intézmények, de néhány skandináv bank esete megmutatta, hogy a bankvezetők ösztönzői miatt tudatosan is részt vehetnek a pénzmosásban. Ezért a szakirodalom rámutat a megfelelési rendszerek szerepére a jó gazdasági kapcsolatokat károsító gyakorlatok megelőzésében. A kötelezett intézményeknek több, a pénzmosás elleni küzdelemmel kapcsolatos feladata van.

A kötelezett intézmények feladatai a pénzmosás elleni rendszerben

Regisztrálniuk kell a gyanús és nagy értékű tranzakciókat. A gyanús és nagy értékű tranzakciók nyilvántartásba vétele mellett dokumentálniuk kell azokat, valamint az ilyen tranzakciókat végző ügyfélre vonatkozó adatokat is. Együtt kell működniük a FIU-val és az úgynevezett együttműködő egységekkel. Információt kell szolgáltatniuk a FIU-nak a nyilvántartott gyanús és nagy értékű tranzakciókról. Figyelembe véve a kötelezett intézmények feladatait, nem kétséges, hogy a pénzmosás elleni rendszer ilyen modelljében a kötelezett intézmények kulcsszerepet játszanak, és megbízhatóságuk, valamint a pénzmosás elleni rendszer FIU által végzett ellenőrzésének hatékonysága határozza meg, hogy történik-e pénzmosás. Másrészt viszont a FIU nem fog rendelkezni az adózás szempontjából be nem jelentett egyéb tranzakciókkal kapcsolatos információkkal. A pénzmosás és az árnyékgazdaság között tehát szoros kapcsolat áll fenn. A FATF-előírásoknak és a nemzeti jognak megfelelően minden olyan kötelezett intézménynek, amely bizonyos összegeket meghaladó tranzakciót hajt végre, regisztrálnia kell az ilyen tranzakciót. Az eljárás akkor is alkalmazandó, ha azt egynél több műveletből hajtják végre, de a körülmények arra utalnak, hogy azok összekapcsolódnak, és hogy a nyilvántartásba vételi kötelezettség elkerülésének szándékával kisebb értékű műveletekre osztották fel ("strukturálás"). Ahhoz, hogy az ügyfél alacsonyabb értékkel jellemezhető ügyleteit össze lehessen kapcsolni, és bizonyítani lehessen, hogy az ügyfél a pénzmosás elleni rendszer kijátszására tett kísérlet volt, a kötelezett intézményeknek nemcsak megfelelő informatikai rendszerrel, hanem a szükséges ismeretekkel és készségekkel rendelkező személyzettel is rendelkezniük kell. Függetlenül a fent említett ügyletek nyilvántartásba vételétől, minden olyan kötelezett intézmény, amely olyan ügyletet bonyolít, amelynek körülményei arra utalhatnak, hogy az pénzmosással vagy terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos volt, köteles az ilyen ügyletet nyilvántartásba venni, függetlenül annak értékétől és jellegétől. A gyanús tranzakcióknak a kötelezett intézmények által történő felderítése megköveteli, hogy ezen intézmények alkalmazottai speciális ismeretekkel és készségekkel rendelkezzenek. A gyanús ügyletek azonosítására vonatkozóan bizonyos követelményeket kell megállapítani. Gyanús lehet például bizonyos országokból származó tranzakciók lebonyolítása. Az ügyfelek viselkedését is figyelembe kell venni. Ez arra enged következtetni, hogy ilyen esetekben a FIU szerepe a gyanús ügyletek meghatározására szolgáló, a kötelezett intézmények által alkalmazott kritériumok vizsgálatából és értékeléséből, a kötelezett intézmények által a követelményeknek való megfelelés értékeléséből, valamint az alkalmazottaik képzésének hatékonyságának értékeléséből fog állni. A FIU a kötelezett intézmények alkalmazottainak képzési folyamatát is támogathatja speciális tanfolyamok nyújtásával. A FIU-nak a kötelezett intézményekkel az alkalmazottaik képzésében való együttműködését a szakirodalom a pénzmosás elleni

megelőzés javításának egyik módjaként emeli ki. Amint fentebb említettem, a kötelezett intézménynek folyamatosan elemeznie kell a végrehajtott tranzakciókat. Ezen elemzések eredményeit papíron vagy elektronikus formában dokumentálni kell, és a nemzeti jog által meghatározott ideig meg kell őrizni. A gyanús ügyletet azonosító kötelezett intézmény köteles erről a tényről írásban, az ilyen gyanús ügyletekkel kapcsolatos valamennyi adat átadásával, és köteles a FIU-val a törvényben előírt módon együttműködni. Például a kötelezett intézmény nem végezheti el a tranzakciót, ha a számla zárolva van. A FIU-kon és a kötelezett intézményeken kívül más illetékes intézmények is fontos szerepet játszanak a pénzmosás elleni rendszerekben. Szerepük és összetételük az adott országban elfogadott jogi megoldásoktól függ. Az egyéb illetékes intézmények közé tartozhatnak az ügyészségek, a belső biztonsági szervek, az adóhatóságok, a vámhatóságok, sőt a számvevőszékek is. Az ilyen együttműködő egységek jogszabályi hatáskörükön belül kötelesek együttműködni a FIU-val a pénzmosás és/vagy a terrorizmus finanszírozásának megelőzésére irányuló erőfeszítésekben.

Az együttműködő egységek feladatai a pénzmosás elleni rendszerben

Az együttműködő egységeknek azonnal értesíteniük kell a FIU-t minden olyan gyanúról, amely pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elkövetésével kapcsolatos. Be kell nyújtaniuk a FIU-nak az olyan ügyletekre vonatkozó dokumentumok hitelesített másolatát, amelyekre vonatkozóan van a bűncselekményhez való kapcsolódás gyanúja, valamint az ilyen ügyletekben részt vevő felek adatai. Jogszabály kötelezheti őket arra is, hogy vizsgálják felül a kötelezett intézmény tevékenységét az általuk alkalmazott pénzmosás elleni eljárások megfelelőségének megállapítása érdekében.

Az együttműködő egységeknek pénzmosás elleni iránymutatásokat kell kidolgozniuk

A FIU-k együttműködnek a bűnüldöző szervekkel azért, hogy értesítik őket a pénzmosással kapcsolatos bűncselekményekről. A hazai FIU-k kétoldalú megállapodások alapján együttműködnek a külföldi FIU-kkal. A FIU-k kicserélik a gyanús pénzügyi tranzakciók, személyek és szervezetek azonosításához szükséges információkat. A FIU-k emellett képzési tevékenységekben is együttműködnek. Az Egmont Csoport például 2019. április 23-25-én Lengyelországban "Csoport vállalati eszközök és pénzügyi termékek" címmel workshopot szervezett a FIU-k képviselői számára. Az Egmont-csoport eredetileg 1995-ben jött létre Brüsszelben, az Európai Unió országainak és az Egyesült Államoknak a FIU-kat tömörítő szervezetként. 2007-ben döntés született arról, hogy a 105 ország pénzügyi hírszerző egységeit tömörítő csoportot hivatalos nemzetközi szervezetté alakítják át. A FIU-k összehangolják egyéb feladataikat. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása szakértői csoport (EGMLTF) feladata például az Európai Bizottság

támogatása a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem terén a politikai irányok meghatározásában, a jogi aktusok előkészítésében, valamint tanácsadás a végrehajtási intézkedésekre vonatkozó javaslatok előkészítésének szakaszában és az uniós tagállamok közötti együttműködés koordinálásában. Az EGMLTF ülésein a FIU-k frissítik a nemzeti pénzmosási és terrorizmusfinanszírozási kockázatértékelések előkészítésében elért eredményekről szóló információkat. Az EGMLTF statisztikákat gyűjt az országoktól a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemre szolgáló rendszereik hatékonyságáról. Emellett megállapítják a pénzmosási és terrorizmusfinanszírozási kockázatértékelést uniós szinten. Az EGMLTF részeként 2018-ban megalakult egy csoport, amely Dánia, Észtország, Liechtenstein, Lettország, Lettország, Németország és Olaszország FIU-inak képviselőiből állt, akik részt vettek a Bizottság elektronikus azonosítási és ügyfélismereti eljárásokkal foglalkozó szakértői csoportjának munkájában. A csoport munkájának hatásait a FATF ülésén ismertették a 10. FATF-ajánláshoz tartozó értelmező megjegyzés lehetséges módosítása kapcsán az ügyfélátvilágítással kapcsolatos, a magasabb kockázatot generáló, nem személyes tranzakciókkal kapcsolatban. A FIU-k részt vesznek az EU-FIU Platform munkájában, amely az Európai Bizottság tanácsadó testülete az EU-tagállamok FIU-i közötti folyamatos együttműködés érdekében. Az EU-FIU Platform ülésein megvitatják a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem terén tett új uniós kezdeményezéseket, valamint a pénzügyi hírszerző egységek közötti információcsere javítására irányuló javaslatokat, a határokon átnyúló elemeket tartalmazó ügyek közös elemzésének kérdéseit, a transznacionális kockázatértékelés témáját és a határokon átnyúló gyanús ügyletek bejelentését. 2018-ban az EU-FIU platform üléseinek fontos témája volt az egyes bűncselekmények elleni küzdelem érdekében a pénzügyi információk és egyéb információk cseréjéről szóló uniós irányelvtervezet. Az EU-FIU platform részeként létrehozták a FIU.NET (az Európai Unió FIU-i közötti együttműködést lehetővé tevő számítógépes hálózat) tanácsadó csoportot, amely támogatja az Europol-t a FIU.NET hálózat fejlesztési stratégiáinak kialakításában, segít az innovációk végrehajtásában, és véleményezi az EU-n kívüli FIU-k-nak a fent említett hálózathoz való csatlakozásra vonatkozó alkalmazásait. Ez a csoport Ausztria, Belgium, Olaszország, Luxemburg, Lengyelország, Lengyelország, Románia és Svédország pénzügyi hírszerző egységeinek, valamint az Europolnak a képviselőiből áll. 2019-ben Finnország és Portugália FIU-képviselői is csatlakoztak a csoporthoz.

A legfőbb ellenőrzési intézmények szerepe a pénzmosás elleni küzdelemben

A mai nyugati és fejlett országokban a számvevőszékek szerepe a kormányok és a társadalmak számára kritikus, mivel a számvevőszékek a demokráciák fontos pillérei, amelyek segítik a parlamenteket és a jogalkotókat jogaik gyakorlásában a végrehajtó hatalmi ágak által végrehajtott intézkedésekkel kapcsolatban. Bár a kormányok alapvető

felelőssége, hogy olyan rendszert hozzanak létre, amely nem kedvez a szabálytalanságoknak, illetve nem teszi lehetővé azok előfordulását, a számvevőszékek a jó kormányzás szószólójaként kulcsszerepet játszanak. A számvevőszékek a jó kormányzás előmozdításában játszott fontos szerepe jellemzően a kormányzatnál betöltött különleges helyzetükből fakad. A számvevőszékek pártatlan szervezetek, amelyek ellenőrei kulcsfontosságú információkat nyújtanak országuk és polgártársaik számára. Ezek a szervezetek csak a parlamentjüknek vannak alárendelve, és függetlenek kormányaik végrehajtó és igazságszolgáltatási ágától. Széles körű ellenőrzési hatáskörrel rendelkezve a számvevőszékek az egész kormányzati rendszer működését értékelik. Ilyen széles látókörből adhatnak tanácsot a közintézmények megerősítésének módjára vonatkozóan. A számvevőszékek ellenőrzik az állami költségvetést, a jogszabályok által előírt feladatok megvalósítását és a végrehajtó hatalom egyéb intézkedéseit. Ezen túlmenően a számvevőszékek munkája kézzelfogható megnyilvánulása az államigazgatás megfelelő működésével kapcsolatos aggodalomnak. E tevékenységükkel a számvevőszékek a magánszektorban elfogadott pénzügyi gazdálkodási elvek megvalósításával, valamint a társadalmi ellenőrzés aktivizálásával hozzájárulnak az államháztartás legitimitásának megerősítéséhez, valamint a közsféra demokratizálásának, takarékosságának és hatékonyságának fokozásához. Tekintettel a számvevőszékek modern országokban betöltött szerepére, megfogalmazható az az általánosítás, hogy a számvevőszékek részt vesznek a "metakormányzásban". A "metakormányzás" kifejezés alatt a decentralizált kormányzási folyamatok irányításának folyamatát vagy egyszerűbben a "kormányzás kormányzását" értjük. Az elméleti érvelés a korábbi kutatásokkal együtt rámutatott a számvevőszéki részvétel szükségességére a korrupció és más típusú szervezeti patológiák elleni küzdelemben. Tekintettel arra, hogy a pénzmosás mértéke a világon a pénzmosás elleni védelem viszonylag alacsony szintjének eredménye, a kutatási cél indokolt.

A pénzmosás elleni rendszer ellenőrzése - A könyvvizsgálók dilemmái és korlátai

A pénzmosás elleni rendszerek ellenőrzése során felmerülő probléma a pénzügyi információs egység jogi hatáskörét megalapozó és a más pénzmosás elleni hatóságokkal való együttműködésének körét meghatározó hazai törvények és rendeletek következménye. Általánosítható, hogy a FIU makroszerkezetben - az államban - elfoglalt helye határozza meg az ilyen szervezetek ellenőrzésének lehetőségét. Néhány országban például a FIU-t a Pénzügyminisztériumon belül hozták létre, ami lehetővé teszi a számvevőszéki ellenőrök számára, hogy összegyűjtsék a szükséges bizonyítékokat, és elvégezzék a FIU tevékenységének felülvizsgálatát és értékelését. Más országokban a FIU-k a központi bank vagy a bűnüldöző hatóságok részét képezhetik. A banktitok akadályozhatja a FIU tevékenységéről szóló információk megszerzésére irányuló

erőfeszítéseket. Ezen túlmenően a bűnügyi nyomozásokkal kapcsolatos információk jellemzően nem állnak a könyvvizsgálók rendelkezésére. Például a hitelkártya-ágazat pénzmossással szembeni sebezhetőségére vonatkozó információk kidolgozásához a GAO különböző kormányzati szervek tisztviselőitől kért információkat a hitelkártyákkal és pénzmossással kapcsolatos, tudomásukra jutott ügyekről. A GAO-nak a titoktartási és adatvédelmi kérdések miatt nehézségekbe ütközött a kért információk és dokumentáció megszerzése.